

1 Inleiding

PARADOX

Een Nationaal Park heeft iets paradoxaals. Enerzijds moet het als uniek natuurgebied zijn natuurlijke waarde volledig en vooral duurzaam kunnen behouden. De beste garantie daarvoor is dat er geen of zo min mogelijk mensen komen.

Anderzijds wordt een Nationaal Park juist ingesteld als decor voor natuurgerichte recreatie en vormt het een 'visitekaartje van de EHS'. Om die functie optimaal te vervullen is een vrije en praktisch drempelloze toegang van groot belang.

Het bieden van een duurzame bescherming en het zijn van een decor voor ecotoerisme is een tegenstrijdigheid waar elk Nationaal Park - en dus ook het Dwingelderveld - mee worstelt. Recreatie biedt een sociaal-economische verantwoording voor het instellen van een Nationaal Park en de gebiedsbescherming bepaalt in hoge mate de recreatieve waarde van het Park.

Het draagvlak voor de natuur is niet overdag breed. Het lijkt soms of mensen acties of activiteiten voor de natuur of het groene milieu als plicht zien en met tegenzin uitvoeren. Hoe vaak worden voorstellen ter bescherming van de natuur niet begeleid met tegenargumenten om het vooral niet te doen?

Dit is een korte schets van het inhoudelijke vraagstuk waarop het Overlegorgaan een bevredigend antwoord op moet zien te vinden.

NUT

Welk nut heeft het Dwingelderveld voor de meeste mensen? Zonder twijfel is dat de recreatieve functie: je kunt er vogels kijken,

kamperen, wandelen, fietsen, ATB-en, paardrijden, noem maar op. Zelfs autorijden is op een aantal wegen toegestaan. Het genieten van de natuur - ieder op zijn eigen manier - is een behoefte van mensen. Veel mensen ervaren dat als een persoonlijke verrijking. Deze persoonlijke verrijking is van onschatbare waarde voor de samenleving. Veel mensen halen hun inspiratie en energie uit hun vakantie in de natuur. Voor hen is dat een verfrissende afwisseling in een leven dat bol staat van elektrische en elektronische gemakken, in een, door de bank genomen, steedsse sfeer. Het Dwingelderveld is het reisdoel van veel mensen voor uitstapjes van een paar uur tot enkele weken.

NATUUR VOOROP

Het Dwingelderveld is min of meer openbaar bezit. Dat wil niet wil zeggen dat je er zonder enige beperking kan gaan en staan. De natuur stelt de grenzen. Wel is het Dwingelderveld beter geschikt om meer bezoekers te ontvangen dan 'echte' natuurreservaten, zoals bij voorbeeld het Fochteloërveen of het Bargerveen. Vandaar dat het Dwingelderveld als Nationaal Park een bredere doelstelling heeft dan een natuurreservaat. Het Dwingelderveld is zeker niet opgericht om het massatoerisme te stimuleren, compleet met alle toeters en bellen. Wel biedt het mensen de mogelijkheid om in contact te komen met de natuur en daarvan te genieten. Maar het staat buiten kijf dat in het Nationaal Park Dwingelderveld de natuur voorop staat.

FUNCTIES

Afgezien van het belang voor het ecotoerisme heeft het Dwingelderveld nog een aantal andere functies.

Allereerst beschermen we daar onze natuur om te voorkomen dat zij verder door de mens wordt aangetast. Deze bescherming dient vooral duurzaam te zijn en niet uitsluitend gericht op het gebruik door de huidige generatie. De bescherming van bijzondere planten- en diersoorten is een functie die vooral bij het grote publiek zeer aanspreekt. Ook gewone soorten en schijnbaar levenloze structuren zoals de bodem en dode bomen beschermen we. De huidige ecosystematische benadering van bescherming van planten en dieren maakt geen onderscheid op grond van hun schoonheid of hun aibaarheid. Dophei is evenveel waard als een orchidee. Een buizerd, ree of muis is evenveel waard als een wulp, das of loopkever.

Het Dwingelderveld is ook genenreservoir van wilde planten en dieren en vormt een vluchtplaats voor soorten. Vanuit het Dwingelderveld kunnen soorten - al dan niet via ecologische verbindingzones - zich verspreiden over Drenthe en de rest van Nederland.

Het Dwingelderveld is belangrijk voor educatie over het natuurlijk milieu. Het Dwingelderveld vormt als het ware een levend leslokaal voor het basis, middelbaar en hoger onderwijs. Maar ook buiten het regulier onderwijs zijn instanties (als IVN) actief om mensen iets bij te brengen over het groene buitengebeuren.

Het Dwingelderveld bewaart de natuurhistorische band met het verleden. Waar anders dan hier kunnen mensen zien hoe onze voorouders in het buitengebied hebben geleefd, gewoond en gewerkt?

Het Nationaal Park Dwingelderveld is iets meer dan de reguliere EHS-natuur; er ligt een plusje op in de vorm van een rijksopdracht aan de regio om het gebied te beheeren en te besturen overeenkomstig de doelstellingen van het Nationale Parkenbeleid:

- intensiveren natuurbeheer en natuurontwikkeling
- sterk stimuleren natuur- en milieueducatie
- bevorderen natuurgerichte recreatie
- bevorderen onderzoek

Wij hebben in de regio Zuidwest-Drenthe deze opdracht aanvaard door in het Overlegorgaan zitting te nemen en de opdracht uit te werken in het Beheers- en Inrichtingsplan.

DE MENS

Een van de grootste bedreigingen voor het Dwingelderveld is de mens zelf. Schade door verdroging, onrust, vervuiling, bebouwing en verzuring zijn de belangrijkste oorzaken waardoor de natuurwaarden afnemen. Zelfs op grote afstand kunnen deze factoren invloed hebben op het Dwingelderveld. Ontwatering buiten het Park leidt door een verminderde grondwaterstroming tot verdroging in het Park. In het Noordenveld wordt nog reguliere landbouw bedreven, waardoor we het grondwaterniveau in het centrum van het Dwingelderveld kunstmatig laag moeten houden. Dit leidt nog steeds tot achteruitgang van de natuur in het Dwingelderveld en heeft daarmee voor het gebied negatieve gevolgen. Niemand kan dat tegenspreken.

RECREATIEINKOMSTEN

Voor de gemeenten en de recreatiesector vormen de inkomsten, die dankzij het Dwingelderveld wordt verdiend, misschien wel het belangrijkste motief om de Nationale-

Parkengedachte te steunen. Die inkomsten zijn niet gering. Uit een onderzoek dat, in opdracht van de Vereniging Natuurmonumenten, in 1994 werd gehouden door de Universiteit van Utrecht, bleek dat de totale opbrengsten van de recreanten voor de lokale economie ongeveer 22 tot 30 miljoen gulden per jaar bedroegen. Hiervan werd 83% uitgegeven door recreanten die voornamelijk natuurgebonden activiteiten ontplooiën. Uit het onderzoek 'Toerisme in Drenthe: meer dan plezier alleen' dat in 2002 in opdracht van de provincie Drenthe is uitgevoerd bleek dat voor de gemeente Westerveld de recreatiesector de belangrijkste pijler is voor de gemeentelijke economie.

KOSTENVERDELING

Het Dwingelderveld levert niet alleen geld op maar het Dwingelderveld kost ook geld. De opbrengsten van het Dwingelderveld gaan tot nu toe naar de recreatiesector en de gemeenten. De kosten komen vooral voor rekening van het rijk en de beheersorganisaties (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer). We hoeven over deze ongelijke verdeling niet dramatisch te doen zolang het beheer en de inrichting van het Dwingelderveld maar volgens de doelstellingen plaatsvindt. Echter, een opstelling van de gemeenten en de recreatiesector die zou leiden tot meer verblijfsrecreatieve voorzieningen in of direct aan het Dwingelderveld zou in tegenspraak zijn met het doel van de natuurbeschermingsfunctie en biedt om die reden, zeker voor de lange termijn, geen gunstig perspectief.

GEMOTORISEERD VERKEER

We moeten ervoor zorgen dat het Dwingelderveld zich kan ontwikkelen op een manier die het beste overeenkomt met de doelstel-

lingen. Voor het Dwingelderveld is de belangrijkste doelstelling, kort gezegd: het instandhouden en ontwikkelen van vochtige en natte natuurlijke en halfnatuurlijke levensgemeenschappen van bos en heide. Consequent doorredenerend betekent dit dat er zich geen gemotoriseerd verkeer in mag en kan bevinden. De verharde wegen waar dit verkeer zich beweegt vereisen namelijk een drooglegging van tachtig centimeter. D.w.z. dat het grondwater niet hoger mag komen dan tachtig centimeter beneden het maai-veld. Deze drooglegging frustreert het natuurdoel van een natter Dwingelderveld. Bovendien produceert het gemotoriseerd verkeer lawaai, brengt het onrust en geeft het vervuiling.

Dat geldt zeker ook voor de auto's. Afgezien van hun negatieve invloed op het milieu brengen ze ook op een buitengewoon simpele en snelle manier bezoekers tot in de kern van het Dwingelderveld. Juist daar waar het het rustigst zou moeten zijn en waar mensen die rust ook verwachten! Het gaat echter te ver om mensen uit het Dwingelderveld te weren.

Hoe moeten we in het Dwingelderveld dan omgaan met de auto?

We leven niet meer in de Middeleeuwen waarin we afhankelijk waren van gebrekkige middelen van vervoer en communicatiemiddelen. Waar je vroeger te voet, te paard of met paard en wagen vanuit Dwingeloo een halve dag onderweg was voor een bezoek aan Hoogeveen, Meppel of Assen doet je dat nu in twintig minuten, in een comfortabele auto en onder het genot van Radio 538[®] of Sky Radio[®]. Het is nogal overdreven om problemen te maken over enkele minuten omrijden als daar tegenover staat dat de stilte, de rust en de schone lucht in een gebied kan terugkeren. Het Overlegorgaan zal zich dan

ook sterk maken om gemotoriseerd verkeer te weren in het Dwingelderveld.

TOCH TOEGANKELIJK

Aangezien er een uitgebreid netwerk is van fiets-, wandel-, en ruiterspaden kan het Dwingelderveld desondanks zeer goed toegankelijk blijven. De suggestie zou kunnen worden gedaan om een uitzondering te maken voor ouderen en gehandicapten. Auto's van ouderen en gehandicapten hebben echter dezelfde negatieve invloed als auto's van jonge en vitale mensen. Het ligt dan ook niet in de rede om een uitzonderingscategorie te scheppen. Wel zullen ouderen en mensen met een handicap de gelegenheid moeten krijgen op een redelijke manier kennis te nemen van de schoonheid van het Dwingelderveld. Te denken valt hierbij aan parkeerplaatsen in de randzone met goed bereikbare uitzichtpunten en het - in het seizoen - organiseren van excursies met bijvoorbeeld een electrokar.

DE TOEKOMST

Voorgaande punten zullen voor het Dwingelderveld in de komende decennia waarschijn-

lijk een grote rol spelen. De druk op het landelijk gebied van Drenthe zal steeds verder toenemen. Meer nog dan in de afgelopen jaren dringt zich de noodzaak op de grenzen en de ontsluiting te herzien en aan te passen aan de ecologische grenzen overeenkomstig de ecologische eisen die het Dwingelderveld stelt. Dat daarbij de belangen van de plaatselijke bevolking zorgvuldig moeten worden meegewogen spreekt vanzelf.

Voor de Dwingeler en de Ruiner bevolking is het van belang te beseffen dat de instelling en instandhouding van het Nationaal Park Dwingelderveld ook in hun belang is. Niet in de laatste plaats vanwege de inkomsten die de streek uit het Dwingelderveld genereert. Als we er nou eens voor zorgen dat het Dwingelderveld een gebied is waar het goed toeven is voor de recreant en waar onze kindskinderen ook nog van kunnen genieten. Is dat geen uitdaging om samen aan te werken?

Zonder natuur is het geen leven.

Dwingeloo,
3 april 2003